די בעאַרבייטונג פונ'ם איכסל באָדען דורך די אגודת ישראל.

פ ר אַ נ ק פ ו ר ט. (איפּב) ווי די ארץ ישראל צענטראַלע טיילט אונז מיט, וועט מען נאָך במשך דעם לויפענדען חודש אָנהייבען צו בעאַרבייטען דעם איכסל באָדען, ווי אויך מיט'ן שאַפען פון אַ קאָלאָניזאַציעשולע אויפ'ן דאָזיגען באָדען. די לייטונג נעמט איבער דער בעקאַנטער אַגראָנאָם דאַוויד טריטש. אָנשטאָט די ביז איצט געפּלאַנטע האָלץ-הייזער, וועט אויפגעשטעלט ווערען דורך די אַרכיטעקטען לעווי און הייניך, מאַסיווע געבויטע הייזער צום זעלבען פּרייז ווי די האָלץ-הייזער.

א ישיבה אין תל-אביב.

ת ל - א ב י ב. (איפּב) דער וואַרשאווער פילאַנטראָפּ מ. א. לעווענראָט האָט דאָ אָפּגעקויפט באָדען אויף צו גרינדען אַ ישיבה. אין די נאָהנסטע צייט בעזעצט ער זיך אין תל-אביב, וואו ער גרינדעט אַ פּאַפּיער פאַבריק און גלייכצייטיג וועט ער זיך אויך אָפּגעבען מיט דער ישיבה.

דער טעראָר צווישען די אַרבייטערשאַפט אין ארץ ישראל.

י ר ו ש ל י ם. (איפּב) אין די פערגאַנגענע וואָך איז דאָ פאָרגעקומען אַ גרויס געשלעג צווישען די מיטגליעדער פון „הסתדרות העובדים הכללית" און מזרחיסטישע אַרבייטער, ביי וועלכע עס זענען געווען אַ גרויסע צאָהל פערוואונדעטע. עטליכע אַרבייטער זענען אַרעסטירט געוואָרען.

דער „ועד לאומי" און פרויען וואַהל-רעכט.

י ר ו ש ל י ם. (איפּב) די טעג זאָל אין „ועד לאומי" ענטשידען ווערען איבער די פראגע, פון פרויען וואַהל-רעכט. ווי בעקאַנט האָט זיך די אָרטאָדאָקסיע שטענדיג אָפּגעזאָגט, צו מאַכען קאָמפּראָמיסען אין יעדער רעליגיעזער פראַגע, ווייל די איינציגע ענטשיידונג איז נור צו זוכען אינ'ם שלחן ערוך. איצט האָט דער „ועד לאומי„ געשטעלט אויפ'ן סדר-היום די פראַגע פון פרויען וואַהל-רעכט. די פערטרעטער פונ'ם מזרחי, קוק-פּאַרטיי, תימנים און ספרדים וואָס זיצען אינ'ם ועד לאומי האָבען שאַרף דאגעגען פּראָטעסטירט און אלס פּראָטעסט פערלאָזט דעם זיצונגס-זאַל. אינ'ם זעלבען אָווענד האָבען זיי נאָך צוזאַמענגערופען אַ זיצונג ווי ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו גרינדען אַ „אונאָבהענגיגען ועד לאומי". די אַגודת ישראל, וועלכע האָט זיך קיינמאָל נישט געוואָלט אָנשליסען אינ'ם ועד לאומי האָט פערטרעטען דעם שטאַנדפּונקט, אַז אין רעליגיעזע פראַגען קען מען בשום אופן נישט איינגעהן אויף פשרות און קאָמפּראָמיסען.

דער אָרטאָדאָקסישער עולה ה' טיגער פאַר'ן געריכט.

ווי ע ן (איפּב) מיטוואָך דעם 17-טען יוני איז פאַר'ן וויענער געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען דעם אָרטאָדאָקסישען עולה הירש הענאָך טיגער. ווי בעקאַנט האָט דאָס ציוניסטישע פּאַלעסטינאַ-אַמט אָנגעקלאָגט ה. טיגער, ווייל ער האָט אין אויפרעגונג, פערלאָנגענדיג במשך אַ יאָהר צייט די ענגלישע וויזע פונ'ם פּ. א. טראָץ דעם וואָס ציוניסטישע חלוצים בעקומען טאָג טעגליך סערטיפיקאַטען, אויסגעבראָכען אַ שויב. דער ריכטער האָט דעם לייטער פונ'ם פּ. א. פאָרגעוואָרפען דאָס פּאַרטייאישקייט פונ'ם ציוניסטישען פּ. א. און דער ריכטער האָט אַרויסגעגעבען דעם אורטייל, לויט וועלכען טיגער ווערט בעשטראָפט נור מיט 10 שילינג שטראָף. אין דער בעגרינדונג פאַר'ן מילדען אורטייל האָט דער ריכטער מאָטיווירט צווישען אנדערן: אַז די אויפרעגונג איז אַ בערעכטיגטע בכן דאָס ציוניסטישע פּ. א. בעגעהט זיך פּאַרטייאיש געגען נישט ציוניסטישע חלוצים נאָך דאַצו וואָס דער הער טיגער איז אַן אויסגעבילדעטער* גערבער-מייסטער און גראַד דאָס זאַך ווערט געזוכט אין ארץ ישראל. די היגע טאָג-פּרעסע האָט זיך אויספיהרליך מ־ט דעם פּראָצעס בעשעפטיגט.

דער פּאַביאַניצער רב שליט"א קיין ארץ ישראל.

(מ.) דעם פאָריגען דינסטאג, איז דער פּאַביאַניצער רב הרה"ג ר' מענדעלע אַלטער שליט"א, אַ ברודער פון גערער רבין שליט"א, אָפּגעפאָהרען פון וואַרשא, אויף אַ לענגערע צייט קיין ארץ ישראל.

פערהאַנדלונגען צווישען דער אגודת ישראל און ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע.

ווי ע ן. (א.פּב) ווי מיר האָבען שוין געמעלדעט קומט דעם 30-טען יוני פאָר אין וויען די קאָנפערענץ פון די קאָמיסיעס, וועלכע זענען געוועהלט געוואָרען אויף די לאָנדאָנער בעראַטונג, וועלכע וועט בעהאַנדלען די פראגע פונ'ם קהלה-געזעץ אין ארץ ישראל.

דער ועד העיר האשכנזי—ירושלים דעלעגירט צו דער קאָנפערענץ הרב משה בלוי.

א פּלענאַר זיצונג פונ'ם אַלוועלטליכען ועד הפועל פון דער אגודת ישראל.

ווי ע ן (איפּב) דעם 29-טען יוני קומט פאָר אין וויען אַ פּלענאַר-זיצונג פונ'ם אַלוועלטליכען ועד הפועל אין וועלכע עס וועט זיך אויך בעטייליגען דאָס פּרעזידיום פונ'ם צענטראַל-ראַט. אויפ'ן סדר היום שטעהט: 1) די שטעלונג צו דו פאָרשלאָגען פון דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ. 2) די צענטראַל ראַט זיצונג פאַר תרפ"ה. 3) בעריכט פונ'ם קרן-התורה דירעקטאָריום. 4) בעריכט פון די ארץ ישראל צענטראַלע. 5) פּראָפּאַגאַנדע. 6) פינאַנס-בעניכ. 7) אָרגאַניזאַציע.

א בית יעקב שולע אין וואַרשא.

וו א ר ש א (איפּב) די היגע אַגודת ישראל האָט איצט געעפענט אַ בית-יעקב-שולע, וואו עס לערנען שוין איבער 500 קינדער.

צייט-נאָטיצען.

I וואו האַלטען מיר מיט אונזער טעכטער-ערציהונג.

(צו דער בית-יעקב-אַקציע.)

ווי טרויעריג און ביטער דער אמת זאָל נישט זיין טאָר ער פאָרט נישט פערהוילען ווערען: „די יונגע טאָכטער אינ'ם רעליגיעז-יודישען הויז, וועלכע האָט בעקומען אַנ'אייראָפּייאיש-גימנאַזיע ערציהונג פיהלט זיך דאָרט ווי אין תפיסה. אַלע רעליגיעזע מדות און מנהגים, וואָס זי זעהט ביי דעם פאָטער און מוטער זענען ביי איהר פרעמד און נישט פערשטענדליך, זי קען נישט זייער אינהאַלט און מהות, ווייסט נישט זייער טעם און מקור, זי בעטראַכט זיי דעריבער פאַר פאַנאַטישע און אָפּגעלעבטע.

די כפירה און שונד-ליטעראַטור פון די ביבליאָטעקען אין יענע געזעלשאַפטליכע קרייזען, מיט וועלכע זי לעבט אין זיך דעם דורשט נאָך „וויסען" און „בילדונג", מאַכט אויס איהר אַ קאַנאַל דורך וועלכען ס'פליסט אַריין אינ'ם יודישען הויז, ווילד פרעמדע שטרעבונגען און פערגיפטען די לופט.

אַז דער צו האָט געפיהרט די פערנאַכלעסיגטע און גלייכגילטיגע בעציהונג צום פּראָבלעם פון „רעליגיעזע-טעכטער-ערציהונג" זענען אַלע מודה.

די יעניגע פּאַרטייען, וועלכע ווילען געבען כלומר'שט גייסטיגע שפּייז און קולטורעלע נאַהרונגען — וואָס אין אמת'ן איז דאָס דער געפערליכסטער גיפט פאַר דער יודישער נשמה — טהוען אָבער נישט רוהען און פערשפּרייטען אַלץ מעהר און מעהר אַ גרעסערע פערצווייגטע נעץ אָפּצורייסען די איבעריגע יודישע טעכטער פון זייערע עלטערן, און פערמיאוס'ען אין זייערע אויגען די שענסטע און ערהאַבענסטע יודישע טראַדיציעס.

די יונגע יודישע טאָכטער איז צו שוואַך זיך ענטקעגען צו שטעלען די מעכטיגע אָרגאַניזירטע פערבאַנדען, וואָס אַרבייטען מיט אַ רעגולערען אָרגאַניזאַציאָנס-אַפּאַראַט, אויף צו פערשפּרייטען אַנטי-יודישקייט, פעראַכטענדיג דאָס יודישע רעליגיעזע-לעבען און קאָמפּראָמיטירענדיג די טרעגער פונ'ם תורה אידעאַל.

די אמת'ע שמחה דאַרף ביי אונז זיין די ערשיינונג וואָס לעצטענס בעמערקט מען שוין אין פיעל שטעדט און שטעדטלעך, ווי ס'איז שוין געגרינדעט די „בית יעקב"-שולען — אַ ערוואַכונג פון די יודישע רעליגיעזע טעכטער, ווי כ'האָב שוין זעלבסט געהאַט די געלעגענהייט בייצוואוינען די בחינות פון די קינדער. ס'איז ממש ערשטוינס צו ווערען, פון דעם ענטפער פון די קינדער אויף יעדע פראַגע, ווי יודישע היסטאָריע, רעליגיע, דינים, א. ז. וו. א. וו. זעהענדיג ווי דאָס קינד ווערט דורכגעדרינגען מיט'ן ריינעם יודישען וויסען שטאַרק בעגייסטערט, מיט די יודישע תורה אידעאַלען, און ס'טהוט באַלד האָבען אויף זיך דעם פליכט אָפּצוהיטען, די געבאָטען און פליכטען פון דער יודישער רעליגיע.

אויך ביי אונז איז שוין פיעל גערעדט און געשריבען געוואָרען וועגען גרינדען אַזאַ מוסטערהאַפטע שולע א. נ. „בית יעקב" אָבער נישט מיט'ן בלויזען רעדען און שרייבען וועט מען דעם וויכטיגען אַנשטאַלט אויפבויען, דערצו פאָדערט זיך ווירקליכע מעשים, און אָט די מעשים פאָדערן זיך פון אייך, יודישע עלטערן.

דער קאָמיטעט פון בית-יעקב האָט שוין טאַקי צוזאַמענגעזאַמעלט אַ בעדייטענדע סומע געלד צו דעם צוועק, אָבער דאָך איז נאָך די סומע ווייט נישט ענטשפּרעכענד אויפצושטעלען אַזאַ בנין.

א הייסער אָפּקלאַנג דאַרף אויך זיך לאָזען הערען פון אונז שטאָדט שעדליץ, דאָס די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג מוז אַרויס ווייזען זייער מיטהילף צום חויבען אַנשטאַלט צו גרינדען!

„היום קצר והמלאכה מרובה"!!!

מורה-קטן.

II ס'ווילט זיך נישט גלויבען...

מיר הערען און שטוינען; מיר ציהען די אַקסלען און גלאָצען מיט די אויגען; ס'ווילט זיך נישט גלויבען, אַז ס'זאָל קענען אַזוינס געשעהען. ס'ווילט זיך נישט גלויבען, אַז יודען—און צו אונזער גרויסער חרפּה: אַ גרויסע טייל אויך אָרטאָדאָקסישע יודען — זאָלען זיך ערלויבען צו שטעלען זייערע עטליכע גילדען העכער פאַר די עלעמענטאַרסטע נויטווענדיגסטע שטאָדטישע צרכים; אַז מענשען, וואָס געפונען זיך אין אַ געוויסער מאָס בע'עולה'ט צוליעב'ן „צו הויכען" עטאַט, וואָס מען זאָל זיי האָבען געשטעלט, זאָלען האָבען [illegible] מוטה צו זאַמלען אונטערשריפטען, פון 5—10 זלאָטיגע עטאַט-צאָהלער, אויף אַ בשותפות'דיגער פּראָטעסט-דעקלעראַציע געגען דאָס בענייען דעם יודישען שפּיטאָל און געגען דעם בעשלוס פון דער גמינע-פערוואַלטונג צו בעזייטיגען דעם שרעקליכען חילול השם און שענדליכען בזיון המת'ים אויפ'ן היגען בית-החיים, דורכ'ן אַסיגנירען אַ געוויסע סומע אויף צו מאַכען אַ געמויערטען פּאַרקאַן אַרום בית-הקברות; אַז יודען, דערונטער אויך שומרי התורה והמצוות, זאָלען וואַגען, צוליעב זייערע פּאָר זלאָטעס, צו שטעלען אין קאָן און צו-נישט צו-מאַכען די אַלע אונערמידליכע אָנשטרענגונגען און השתדלות'ן, וואָס זענען אָנגעווענדעט געוואָרען דורך דער גמינע פערוואַלטונג (פאַר וואָס מיר זענען איהר זיכער שולדיג אַ האַרציגען יישר כח!) אַרום דאָס עפענען און צוריק בענייען דעם איין-און-איינציגען היגען יודישען שפּיטאָל, וועלכער איז אַ צייט געווען געשלאָסען און, לויט די בעמיהונגען פון אונזערע פערביטענסטע אַנטיסעמיטישע שונאים אין שטאָדט-ראַט, געזאָלט אינגאַנצען ליקווידירט ווערען, אַזוי, אַז דער אומגליקליכער יודישער קראַנקער זאָל חלילה דאַרפען אויסהויכען זיין נשמה, ערגיץ אין אַ קריסטליכען שפּיטאָל, מיט אַ „שתי וערב" צוקאָפּענס...; אַז יודען — און דאָס טרויעריגסטע דערביי: וואָס אויך חסידישע יודען—זאָלען מיט זייערע אייגענהענדיגע אונטערשריפטען פאָדערן פון דער גמינע נישט צו בעלאַסטען זיי מיט אַזעלכע „איבעריגע" אויסגאַבען ווי דאָס אויפמויערן אַ פּאַרקאַן אַרום דעם אַזוי-פערוואַהרלאָזטען און שרעקליך-פערנאַכלעסיגטען יודישען בית-החיים און די סומע, וואָס איז בעשטימט געוואָרען אויף דעם צוועק צוריק צו ציהען — — — ניין! ס'ווילט זיך נישט גלויבען! ווען נישט דער לעבעדיגער שרייענדער פאַקט, האָס טייטעלט אונז אין די אויגען:

זעהט אדרבא, ווער ס'איז אַלץ געגען א יודישען שפּיטאָל; געגען בעזייטיגען דעם חילול-השם אויפ'ן בית החיים און בכלל געגען די דרינגענדסטע שטאָדטישע בעדערפעניסען—דאָרט, וואו ס'ריהרט נאָר אָן די קעשענע......

דאָס פּנים ווערט רויט פון בושה; דאָס האַרץ קלעמט פון שמערצליכער וועהטאָג. מיר שטעהען צום בעדויערען פאַר אַ זעהר טרויעריגער ערשיינונג, וועלכע ווערט, ליידער, אַזוי געשיקט „אויפגעכאַפּט" און גענוג קאָמפּראָמיטירענד אויסגענוצט ביי יעדער מינדסטער געלעגענהייט, דורך אונזערע אינערליכע געגנער מכל המינים אין זייער טאָג-טעגליכען קאַמף מיט'ן אָרטאָדאָקסיש-חסידישען יוד בכלל, פאַרשטעלענדיג איהם, אין אַזעלכע טונקעלע פאַרבען ווי: „אַ פרומער יוד ביז צו דער קעשענע" און נאָך אַזעלכע עהנליכע קאָמפּראָמיטירענדע עפּיטעטען.

זאָל זיין, אַז די דערמאָהנטע בע'עולה'טע עטאַט-צאָהלער האָבען געהאַט אַ גרונד זיך צו בעקלאָגען אויף דער צו-הויכער עטאַט-בעשטייערונג, וועלכע ענטשפּרעכט אפשר נישט זייערע פּאַקטישע צאָהלונגס-מעגליכקייטען; צי האָט דען דאָס אָבער נישט געקענט געשעהען אויף אַ איינפאַכען און מעהר בעשיידענעם אופן און נישט דורכ'ן וואַרפען אַזאַ טונקעלע שיין איבער זייער אַלגעמיינער בעציהונג לגבי אַזאַ געזעלשאַפטליכער התחייבות ווי דאָס עפענען אַ שפּיטאָל פאַר יודישע קראַנקע?

צ—ר.

אונזער וועג-שעדליץ 1925-06-26 ד-תמוז-תרפה גליון-0051 000005 a הודפס מתוך הארכיון היהודי